

THE FOUR STAGES OF ADOLESCENT CHEMICAL DEPENDENCY

KETURIOS PAAUGLIŲ CHEMINĖS PRIKLAUSOMYBĖS STADIJOS

Dr. James Simone

Priklausomybės nuo psichoaktyviųjų medžiagų
gydymo tarnybos direktorius.
Riversaido medicinos centras, (JAV).

Iš anglų kalbos vertė dr. E. Gruodytė

Lietuvos blaivybės fondas. 2005 m.

Stage one - Experimental Use or Learning the Mood Swing

- often begins at junior high age
- use is spontaneous and in groups (partying)
- excitement of a new illicit experience
- positive consequences for using
- low tolerance - it's easy to get high
- no planned deception
- learn that moods change/can cope with problems
- mood swing

I stadija – bandymas vartoti narkotikus arba nuotaikų kaitos patyris

- dažnai prasideda vyresniame paauglystės amžiuje
- vartojimas yra atsitiktinis ir grupėmis (vakarėlių metu)
- jaudulys dėl naujos draudžiamos patirties
- teigiamos vartojimo pasekmės
- žema tolerancija – lengva patirti euforiją
- neplanuojama jokių apgaudinėjimų
- sužinoma, kad nuotaikos keičiasi/galima susidoroti su problemomis, pridengti jas
- nuotaikų kaita

▪ Pain Euphoria Normal

▪ Skausmas Euforija Normali būseną

- **Many kids never move out of this stage; others progress in the disease.**

- **Daugelis vaikų niekada neperžengia šios stadijos ribų; kitiems liga progresuoja.**

Stage Two - More Regular Use or Seeking the Mood Swing

- a change from spontaneous use to planned use
- planning means working out times and privacy in order to buy drugs, hide drugs, and get high
- buying drugs replaces using someone else's drugs
- adolescent begin to get high alone
- adolescents maintain images; want approval from family and drug- using friends
- duality in friendship
- dishonesty cycle begins - lies to parents, excuses, alibis, etc. Cycle use - guilt - remorse - increased use

II stadija – reguliariesnis vartojimas arba nuotaikų kaitos siekimas

- perėjimas nuo atsitiktinio prie planuojamo vartojimo
- planavimas - reiškia laiko ir privatumo numatymas, perkant narkotikus, juos slepiant ir patiriant euforiją
- pradeda pirkti narkotikus, užuot vartojus kieno kito pasiūlytus
- paauglys pradeda patirti euforiją būdamas vienas
- paaugliai palaiko įvaizdį; nori gauti šeimos ir narkotikus vartojančių draugų pritarimą
- draugystės dvilypumas
- prasideda nesąžiningumo ciklas – meluoja tėvams, teisinasi, sugalvoja alibi ir pan. Ciklas: vartojimas - kaltė - graužatis – padidėjęs vartojimas

- unexplained changes in mood
- withdrawn
- angry - hostile
- verbal use toward parents and teacher
- stealing begins from parents first
- blackouts begin to occur
- negative consequences begin to occur

- nepaaiškinama nuotaikos kaita
- užsidares
- piktas - priešiškas
- priešginiavimas tėvams ir mokytojui
- vogimas, pirmiausiai iš tėvų
- prasideda trumpi sąmonės užtemimai
- pradeda atsirasti neigiamų pasekmių

▪ Pain Euphoria Normal

▪ Skausmas Euforija Normali būseną

Stage Three – Daily Preoccupation/ Preoccupation with the Mood Swing

- adolescent centers his/her life around getting high
- hasn't developed coping mechanisms to handle normal feelings of hurt, fear, anxiety, anger, etc.
- regular daily use
- often withdraws from others
- increasing tolerance
- develops rules of use - "I won't use at school; I'll only use on weekends, etc."
- no longer tries to deceive parents, teachers or other adults.
- Dress and language deteriorate
- School problems - suspensions, disciplinary warnings, drop in grades
- Sports and other interests are dropped
- Truancy problems
- Adolescents become chronically angry, hostile and aggressive

III stadija – Kasdienis susirūpinimas/ Susirūpinimas dėl nuotaičių kaitos

- Paauglys savo gyvenimą sutelkia ties euforijos siekimu
- Neišsiugdė būdų susidoroti su normaliais skausmo, baimės, nerimo, pykčio ir pan. jausmais
- Reguliarus kasdienis vartojimas
- Dažnai nusišalina nuo kitų
- Didėja tolerancija (pakantumas narkotikams – red.)
- Formuojasi vartojimo taisyklės: „Nevartosiu mokykloje; vartosiu tik savaitgaliais“ ir pan.
- Nebebando apgauti tėvų, mokytojų ar kitų suaugusiųjų.
- Blogėjanti apranga ir kalba
- Problemos mokykloje – atleidimai, drausminiai išpėjimai, pablogėja pažymiai
- Sumažėja domėjimasis sportu ir kitais dalykais
- Problemos dėl pravaikštų
- Paaugliai tampa nuolat pikti, priešiški ir agresyvūs

Many firsts happen in this stage

- 1st overdose
- 1st suicide attempts (58% higher among drug-using adolescents)
- 1st runaway (staying out on highs for days at a time)
- 1st attempts at dealing
- 1st arrests (then continued legal involvement, shoplifting, DUI's, possessions, assault and battery)

Šioje stadijoje daug kas atsitinka pirmą kartą

- Pirmasis perdozavimas
- Pirmasis bandymas nusižudyti (tarp narkotikus vartojančių paauglių 58% daugiau)
- Pirmasis „pabėgimas“ (euforiją patiria ištiesai keletą dienų)
- Pirmieji bandymai prekiauti
- Pirmieji areštai (po to tęsiasi konfliktai su teisėsauga, vagiliavimas parduotuvėse, vairavimas apsvaigus, narkotikų laikymas, užpuolimai ir muštynės)

- family life continues to deteriorate. (Verbal explosions, abuse, aggression, lack of communication)
- physical problems begin -
- chronic fatigue
- suppression of immunity antibodies leads to chronic colds, viruses, or bronchitis
- increase of sexually transmitted diseases
- depression with thoughts of "I'm going crazy"
- self - esteem lowered

- Blogėja šeimyninis gyvenimas (barniai, piktnaudžiavimas, agresija, bendravimo stoka)
- Prasideda fizinės problemos -
- Nuolatinis nuovargis
- Imuninių antikūnių slopinimas, susijęs su dažniais peršalimais, virusinėmis ligomis ar bronchitu
- Padaugėja lytiškai plintančių ligų
- Depresija su mintimis „Aš einu iš proto“
- Sumažėja savigarba

▪ Pain Euphoria Normal

▪ Skaumas Euforija Normali būseną

Stage IV - Dependency: Using to Feel Normal

- adolescents develop a chronic attitude problem
- uses excessively every day
- the only way the adolescent knows how to cope
- high at school all day or in the other activity
- cannot remember what it feels like to feel normal
- frequent trouble with the legal system
- frequent problems with families - family members may be afraid of adolescent when high
- value system is repressed
- all an adolescent's effort go into obtaining drugs and getting high
- physical violence often occurs against parents, teachers, friends, etc.

IV stadija - Priklausomybė: vartoja, kad jaustųsi normaliai

- paaugliams išsivysto nuolatinis negebėjimas sutelkti dėmesį
- piktnaudžiuojama kasdien
- paauglys žino, kad tai vienintelis būdas iškęsti
- visą dieną jaučia euforiją mokykloje ar kitoje veikloje
- negali prisiminti, ką reiškia jaustis normaliai
- dažnos problemos su teisėsauga
- dažnos problemos su šeima – šeimos nariai gali bijoti paauglio, patiriančio euforiją (apsvaigimą)
- nuslopinta vertybių sistema
- visos paauglio pastangos nukreiptos į tai, kaip gauti narkotikų ir patirti euforiją
- dažnai pasireiškia fizinis smurtas prieš tėvus, mokytojus, draugus ir pan.

▪ Pain Euphoria Normal

▪ Skausmas Euforija Normali būseną

